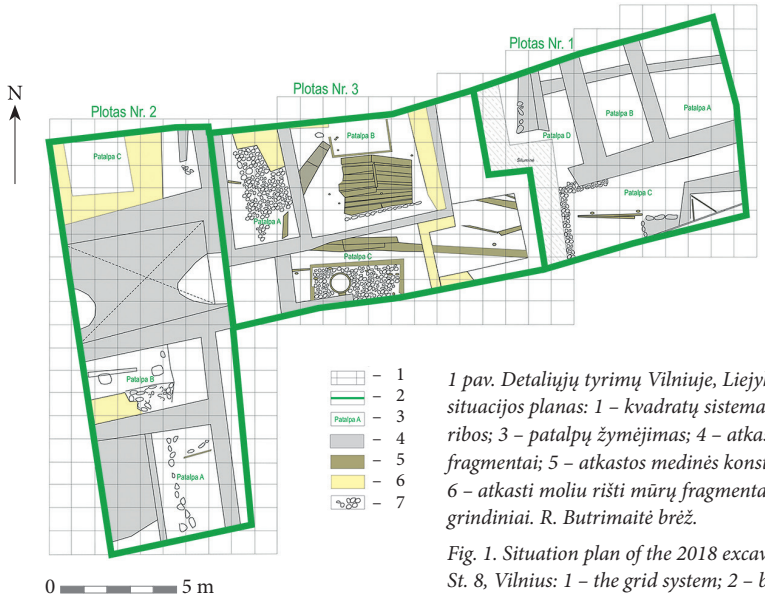

1 pav. Detaliųjų tyrimų Vilniuje, Liejyklos g. 8, 2018 m. situacijos planas: 1 – kvadratų sistema; 2 – tirtų plotų ribos; 3 – patalpų žymėjimas; 4 – atkastų mūrų fragmentai; 5 – atkastos medinės konstrukcijos; 6 – atkasti moliu rišti mūrų fragmentai; 7 – akmenų grindiniai. R. Butrimaitė brėž.

Fig. 1. Situation plan of the 2018 excavation at Liejyklos St. 8, Vilnius: 1 – the grid system; 2 – boundaries of the excavated areas; 3 – room designations; 4 – fragments of unearthed masonry walls; 5 – unearthed wooden structures; 6 – unearthed fragments clay-mortar masonry walls; 7 – stone paving.

(Fig. 2). A Livonian Christina shilling had been pressed into the stove's base. The excavation was conducted down to the planned depth of 2.3–2.5 m. A mid-17th–20th-century cultural layer was recorded during the investigation.

Robertas Žukovskis

Liejyklos gatvė 8

2018 m. atlikti detalieji tyrimai Vilniuje, Liejyklos g. 8. Sklypas yra prie Totorių ir Liejyklos gatvių sankirtos, ŠR jos pusėje. Pagal istorinius duomenis, XVII a. čia buvo jėzuitams priklausę pastatai. Sklypo plotas 400 m². XIX–XX a. I pusės sklypas užstatytas mūriniais gyvenamaisiais vieno aukšto su mansarda pastatais. Jie dalinai turėjo rūsius. Iki XX a. pabaigos sklypo V dalyje riogsojo apleistų pastatų griuvėsiai, paversti šiukšlynu. Vėliau žemės paviršiuje buvę pastatų likučiai pašalinti, rūsiai dalinai užversti, įrengta aikštelė.

Tyrimų vieta pagal darbų eiliškumą suskirstyta į 3 plotus. Plotas 1 (89 m²) kastas kiemo R dalyje, Š korpuso vietoje. Plotas 2 (120 m²) kastas prie Totorių gatvės, V korpuso vietoje. Plotas 3 (122 m²) kastas tarp plotų 1–2, Š korpuso vietoje. Iš viso tirtas 331 m² plotas. Liko neištirta kiemo P dalis ties įvažiavimu į Liejyklos gatvę.

Mechanizuotai kasta iki 1–1,2 m gylio. 20–50 cm gylyje išryškėjo mūrinių pamatų kontūrai. Gilinantis tarp pamatų, plotai padalinti į atskiras tyrimų zonas (patalpas), kurios žymėtos raidėmis A–D (1, 2 pav.).

Plotas 1, *patalpa A* (3 pav.). Ploto 1 P dalyje 40–50 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 1,1 m pločio, pamatas 0,9–1 m aukščio. Ploto V dalyje 70 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 1,1 m pločio, pamatas 40 cm aukščio. Pamatai datuojami XIX a. I puse.

2 pav. Plotų 1–3 vaizdas iš viršaus, R pusės. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 2. Areas 1–3, as seen from above and the E.

3 pav. Ploto 1 vaizdas iš viršaus, P pusės. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 3. Area 1, as seen from above and the S.

4 pav. Plotas 1, patalpa C, XVIII a. I pusės pastato kampas iš P. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 4. Area 1, room C, and the corner of the building from the first half of the 18th century, as seen from the S.

Iki 1,6 m gylio kastas sujauktos struktūros pilkos žemės, smulkių griuvenų, žvyro ir smėlio sluoksnis. Aptikta nedaug XVIII–XIX a. radinių (buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentų). 1,2–1,3 m gylyje pasiektas akmenų grindinys iš vidutinio ir smulkaus dydžio lauko riedulių. Grindinys yra žemiau atkastų pamatų, jis ankstyvesnis už mūrus, veikiausiai XVIII a. II pusės. Apie 40 cm žemiau pirmojo grindinio 1,6–1,7 m gylyje atkastas dar vienas akmenų grindinys. Tarp grindinių tirtas pilkos žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenėlėmis. Jame aptikta nedaug XVII–XVIII a. radinių. Apatinis grindinys datuojamas XVIII a. I puse. Po antruoju grindiniu kastas 50–60 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenomis, retais degėsiukais. Jame aptikta XVII a. radinių: buitinės keramikos šukių, koklių, geležinių dirbinių fragmentų. 2,5 m gylyje pasiektas žvyro įžemis.

Ploto Š dalyje 1,8–1,9 m gylyje atkastas uždaro mūrinio vandens latako fragmentas. Jį įrengiant išardyta dalis apatinio grindinio. Kanalas orientuotas R–V kryptimi. Jis 50 cm pločio, 27–30 cm aukščio. Naudotos 28–29x14x6 cm dydžio plytos, rištos kalkių skiediniu. Anga 20x15–18 cm dydžio. Latakas datuojamas XVIII a. I puse.

Patalpa B. Ploto 1 P dalyje 40–50 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 1 m pločio, pamatas 75 cm aukščio. Ploto V dalyje 40–50 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 1 m pločio, pamatas 60 cm aukščio. Ploto R sienos pamatas 1,1 m pločio, fragmentas 40 cm aukščio, paviršius atkastas 70 cm gylyje. Pamatai datuojami XIX a. I puse.

Ploto Š dalyje atkastas XVIII a. I pusės mūrinio latako, aptikto ir patalpoje A, tęsinys. 1,4 m gylyje atkastas akmenų grindinio fragmentas. Virš grindinio buvo pilkos žemės ir griuvenų sluoksnis su XVIII–XIX a. radiniais. Po grindiniu fiksuotas 50 cm storio tamsiai pilkos žemės sluoksnis su žvyru ir smulkiomis griuvenomis. Po juo – apie 25 cm storio tamsiai pilkos žemės molio sluoksnis. Sluoksniuose aptikta nedaug XVII–XVIII a. radinių: buitinės keramikos šukių, koklių, geležinių dirbinių fragmentų. 2,2 m gylyje pasiektas smėlio įžemis.

Patalpa C. Ploto 1 PR kampe 1,65–1,8 m gylyje aptiktas kito pastato ŠV kampas (4 pav.). Sienos 75 cm pločio. Fragmentas 45 cm aukščio. Naudotos 30x14x7,5; ?x15,5x8,5; ?x16x7 cm dydžio plytos. Pastato viduje primesta 12–16 cm skersmens apdegusių rąstelių. Pastatas datuojamas XVIII a. I puse. Ties atkasto mūro paviršiumi prasideda durpingas sluoksnis su medienos liekanomis, XVII a. radiniais: odos dirbinių, geležies dirbinių fragmentais, buitinės keramikos, koklių šukėmis. 2,8 m gylyje aptiktos tvoros liekanos su vertikaliai įkaltais 16–20 cm skersmens rąsteliais, horizontaliai sudėtais lentgaliais.

2,4 m gylyje pasiektas sąnašinis smėlio sluoksnis (Kačergos upelio pakrantė). Šio sluoksnio nukasus apie 1 m, pradėjo kauptis gruntinis vanduo. Smėlio sluoksnyje rastas bronzos amžiaus akmeninis įtveriamasis kirvukas (5 pav.).

Patalpa D. Ploto R dalyje 40–50 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 1 m pločio, pamatas 60 cm aukščio. Mūras datuojamas XIX a. I puse.

Ploto Š dalyje atkastas XVIII a. I pusės mūrinio latako, aptikto ir patalpose A–B, tęsinys. Trikampio latako viršus – 1,7 m gylyje. Latakas 50 cm pločio, trikampė anga 40 cm aukščio, 35 cm pločio. Plytos 28x13x6 cm dydžio.

Plotas 2, *patalpa A*. (6 pav.). Ploto 2 R dalyje 20–40 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 85–90 cm pločio, pamatas 1,45 m aukščio. Ploto Š dalyje 20–40 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius.

5 pav. Bronzos laikotarpio akmeninis įtveriamasis kirvukas.
R. Žukovskio nuotr.

Fig. 5. The Bronze Age ungrooved ground stone axe.

Siena 0,9–1,15 m pločio, pamatas 1,4 m aukščio. Mūrai datuoti XIX a. pradžia.

2,55 m į V nuo R pamato 90 cm gylyje atkasta 30 cm pločio sienutė, orientuota Š–P kryptimi. Pamatas 65–80 cm aukščio. Į Š nuo šios sienutės 90 cm gylyje atkastos plytų grin-

6 pav. Ploto 1 vaizdas iš viršaus, R pusės.
R. Žukovskio nuotr.

Fig. 6. Area 1, as seen from above and the E.

dys. Plytos ir pusplytės stipriai nutryptos. Į R nuo sienutės 1,85 m gylyje aptiktas 4,45 m ilgio, 70–80 cm pločio grindinio fragmentas iš stambių akmenų (27x26; 25x19; 52x32; 20x21 cm). Sienutė, plytų grindys ir grindinys datuoti XVIII a. pradžia.

Ties pamatų apačia pasiektas apie 1 m storio pilkos žemės sluoksnis su smulkiomis griuvenomis ir smėlio tarpsluoksniais. 2,4 m gylyje prasideda durpingas sluoksnis su medienos liekanomis, XVII–XVIII a. radiniais: buitinės keramikos šukėmis, koklių, geležinių dirbinių fragmentais. Kasta iki 3,4 m gylio. Giliau kasti buvo nesaugu, todėl panaudotas rankinis geologinis grąžtas. Nustatyta, kad durpių sluoksnis tęsiasi dar apie 70 cm. Po juo – baltas smėlis.

Patalpa B. R dalyje 20–40 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 0,85–1,05 m pločio, pamatas 1,1 m aukščio. Mūras datuotas XVIII a. pradžia.

Ploto Š dalyje 40 cm gylyje atkastas plytų ir akmenų mūro paviršius. Siena 80 cm pločio, pamatas 1,4–1,5 m aukščio. Naudoti stambūs ir vidutinio dydžio rieduliai. Mūras datuotas XIX a. I puse.

Prie P sienos 1,44 m gylyje nuo pamato viršaus atkastas 2,1x1,2 m dydžio grindinio fragmentas iš įvairaus dydžio lauko riedulių. ŠV ploto kampe 1,8 m gylyje aptikta 70 cm skersmens laužavietė, židinio liekanų: molio, smulkių akmenų, sudegusio medžio liekanų. 2,4 m gylyje prasideda durpingas sluoksnis su medienos liekanomis, smėlio tarpsluoksniais. Aptikta XVII a. radinių: buitinės keramikos šukių, koklių, geležinių, odos dirbinių fragmentų. Naudotas rankinis geologinis grąžtas. Nustatyta, kad durpių sluoksnis tęsiasi dar apie 70 cm. Po juo – baltas smėlis.

Rūsio patalpa. Į Š nuo patalpos B 40–50 cm gylyje atkastas rūsio skliautas, datuotas XIX a. I puse, mūrytas iš briauna dėtų plytų. Skliautas pralaužtas R ir V pusėje. Rūsio vidus užverstas XX a. šiukšlėmis. Pamato aukštis ties R dalyje esančia laiptine – 2,1 m. Durpių sluoksnis ties laiptinės pamatu prasideda 2,6 m gylyje nuo pamato viršaus.

Patalpa C. V sienos pamato apačia buvo 1,8 m gylyje. R sienos pamatas atkastas pačiame paviršiuje. 1,2–1,35 m aukščio siena viršutinėje dalyje buvo 70 cm storio. V sienos mūrai datuoti XVII a. I puse.

Iki 1,7–2 m gylio kastas pilkos žemės sluoksnis su griuvenomis, šiukšlėmis, pavieniais XVIII–XIX a. radiniais. Ploto viduryje 1,45–1,5 m gylyje nuo rūsio skliauto paviršiaus atkasta mūrinė konstrukcija, mūryta iš 32x14x6; 28x?x6,5 cm dydžio plytų ir puspl yčių, vidutinio dydžio lauko riedulių, rištų moliu. R sienutė 1,6 m pločio; V sienelės ne visas plotis 80 cm (palenda po sienos V pamatu). P sienutės ne visas plotis 90 cm (palenda po rūsio pamatu). Konstrukcijos sienelės 30 cm aukščio. Spėjama, jog tai XVIII a. II pusės krosnies liekanos.

Konstrukcijos viduryje kastas 50 cm storio pilkos smėlėtos žemės sluoksnis. 1,1–1,2 m gylyje nuo konstrukcijos paviršiaus prasideda durpių sluoksnis. Kasta iki 3,8 m gylio.

Plotas 3, patalpa A (7 pav.). V sienos pamatas atkastas pačiame paviršiuje. Siena viršutinėje dalyje 70 cm storio, 1,95 m aukščio. R sienos pamatas viršuje 70 cm pločio, apačioje – iki 1 m. Fragmentas 1,2–1,3 m aukščio.

Patalpos Š dalyje prie Š sienelės atkasta iš plytų ir molio sumūryta 1,75x1,7 m dydžio, 0,3–1,1 m aukščio konstrukcija. Jos paviršius atkastas 0,8–1,6 m gylyje. Spėjama, jog tai XVIII a. II pusės krosnies liekanos. Į P nuo jos 2 m gylyje atkastas grindinio iš vidutinių ir smulkių lauko riedulių fragmentas datuojamas XVIII a. I puse. Iki 1,6 m gylio kastas pilkos žemės su griuvenomis sluoksnis su negausiais

XVIII–XIX a. radiniais. Iki 2–2,5 m gylio kastas juodos durpingos žemės sluoksnis su medienos liekanomis, XVII–XVIII a. radiniais. Giliau prasideda durpių sluoksnis be archeologinių radinių. Nukasus apie 70 cm šio sluoksnio, ploto centre iškastas 50x50 cm dydžio, 50 cm gylio kasinys ir pasiektas smėlio sluoksnis (3,7 m gylyje nuo dabartinio kiemo paviršiaus).

Patalpa B. V sienos pamatas viršuje 70 cm pločio; apačioje iki 1 m. Fragmentas 1,2–1,3 m aukščio. P pamatas 50–60 cm pločio, 1,8 m aukščio; R pamatas 0,8–1 m aukščio. Plytų ir akmenų mūrai datuoti XIX a. I puse.

Iki 1,3–1,4 m gylio kastas pilkos žemės, smėlio, statybinių griuvenų sluoksnis. Giliau fiksuotas tamsiai pilkos žemės su kalkių skiediniu, griuvenomis sluoksnis. 2,3 m gylyje prasideda durpingas sluoksnis su medienos liekanomis, XVII–XVIII a. radiniais: buitinės keramikos fragmentais, odos dirbinių fragmentais, odos atraižomis. Sluoksnis apie 70 cm storio. Po juo 3 m gylyje – suplauto smėlio sluoksnis. Durpių sluoksnyje aptiktos ir medinės XVII (?)–XVIII a. konstrukcijos (8 pav.). Prie Š sienelės 2,3–2,5 m gylyje atkastas medinio statinio fragmentas, kurio ilgis R–V kryptimi 2,7 m. Ne visas plotis apie 1,5 m. Išlikęs dviejų sienojų aukščio vainikas. Rąsteliai apie 20 cm skersmens. Prie V sienelės 2,4 m gylyje nuo V pamato viršaus aptiktas 57 cm pločio, 20 cm gylio, 5 cm storio skobto latako fragmentas. Jis yra senesnis už pastatą – viena jo pusė nukirsta ties pastato kampu. Į P nuo pastatėlio 2,2 m gylyje nuo P mūro viršaus aptiktos R–V kryptimi suklotos lentos. Užklotas 3x2,5 m plotas. Nuėmus lentas aptiktas 1,1–1,18 m pločio, 85 cm gylio kanalas – latakas vandeniui ar nuotekoms nukreipti. Dugnas suklotas iš pusrąsčių; šonai – iš lentų,

7 pav. Ploto 3 vaizdas iš viršaus, P pusės. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 7. Area 3, as seen from above and the S.

8 pav. Plotas 3, patalpa B, XVII(?)–XVIII a. medinių konstrukcijų liekanos iš ŠV. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 8. Area 3, room B, and the remains of 17th (?)–18th-century wooden structures, as seen from the NW.

sutvirtintų įvairaus dydžio 7–26 cm skersmens kuolais. Lentos 17–27 cm pločio, 7–9 cm storio.

Patalpa C. Iki 1,9 m gylio kastas tamsiai pilkas gruntas su XX a. šiukšlėmis ir statybinėmis griuvenomis. Po juo buvo 0,3–1 m storio maišytas juodos žemės, molio, degėsių, smulkių griuvenų sluoksnis. 2,1–2,3 m gylyje prasideda durpingas sluoksnis su medienos liekanomis, XVII–XVIII a. radiniais: buitinės keramikos fragmentais, odos dirbinių fragmentais, odos atraižomis. Durpių sluoksnyje aptiktos ir medinės XVII (?)–XVIII a. konstrukcijos.

Prie ploto P sienelės atkasta medinio pastato dalis. Pastatas R–V kryptimi 4 m ilgio, nepilnas plotis 1,5 m. Išlikęs 4–5 sienojų aukščio vainikas (apie 1 m aukščio). Pastato viduje suklotas smulkių ir vidutinio dydžio akmenų grindinys. Sienojai iš vidaus ir išorės paremti 19–22 cm skersmens kuolais. Pastato viduje aptikta medinė 40 cm aukščio, 90 cm skersmens statinaitė. Į ją iš P pusės nukreiptas medinis sutręšęs latakėlis. Statinės viduje – molis su plytų duženomis.

Į Š nuo pastato R–V kryptimi nutiesti tašyti 36x14; 36x12; 36x10 cm skersmens pusrąsčiai. Jie aptikti 2,8 m gylyje, durpių sluoksnyje. Prie vieno iš jų įsmeigtas aptašytas 28x14 cm skersmens kuolas. Šitų trimis eilėmis paklotų pusrąsčių paskirtis neaiški. Galbūt tai takeliai, skirti vaikščioti po drėgną vietovę. Smėlio įžemis pasiektas 3,8 m gylyje.

Liejyklos St. 8

331 m² were excavated at Liejyklos St. 8, Vilnius. The foundations of the demolished W and N buildings and the vault of an existing cellar were unearthed (Figs. 1–4, 6–8). The layout of the foundations corresponds to the 19th – early 20th-century plans. The foundations were excavated to a depth of 20–40 cm. The

majority date to the first half of the 19th century. The corner of a masonry building from the first half of the 18th century and a contemporaneous masonry enclosed storm drain were discovered in Area 1. A Bronze Age stone axe was found during the investigation (Fig. 5). Two stone paving horizons were identified, the upper from the second half of the 18th century, the lower to the first half of that century.

The cultural layer was 3–3.8 m thick. Its lower horizons from a depth of 2–2.4 m date to the 17th (?) – 18th centuries. The remains of wooden structures were discovered in this layer in Area 3: wooden buildings and a wooden drain–gutter for storm water or sewage.

Robertas Žukovskis,
Olegas Fediajevas

Maironio gatvė 1

2018 m. toliau vyko Maironio g. 1 pastato rekonstravimo ir viešbučio įrengimo darbai, kurių metu inžinerinės komunikacijos prijungtos prie centralizuotos miesto vandentiekio, šildymo ir nuotekų sistemos. Pastatą sudaro 3 korpusai, sujungti galais – Š, R ir P. Jie jungiasi su gretimu pastatu V pusėje, taip suformuodami uždarą kiemą. Iki XIX a. II pusės dabartinio namo vietoje buvo bernardinų vienuolyno sodai. Greta buvo Vilnios vaga, kuri užpilta XIX a. II pusėje. XIX a. pabaigoje nutiesta Aleksandro Suvorovo (vėliau Šv. Onos, Tiesos, dabar Maironio) gatvė, suformuotas sklypas, apėmęs dabartinio pastato ir gretimą teritoriją. 1897 ar 1898 m. namo statyba baigta. 1899 m. parengtas kanalizacijos projektas, kuriame jau matomas trijų aukštų mūrinis namas ir ūkiniai priestatai. Pagrindinis įėjimas padarytas gatvių kampe, įvažiavimas į uždarą kiemą – iš Š pusės. Į P nuo namo buvo jam priklausęs sodas, į kurį įrengta atvira veranda su kolonomis. Po II Pasaulinio karo pastatą pritaikant administracinei paskirčiai jis rekonstruotas pakeičiant didžiąją dalį perdangų, stogų konstrukcijų ir patalpų išplanavimą. Per visus aukštus užmūryti langai P fasade, buvusio sodo vietoje pristačius namą. Po Nepriklausomybės atgavimo pastate įsikūrė laikraščio „Lietuvos aidas“ redakcija, veikė kavinė. Apie 2005 m. prasidėjo rekonstrukcija ir po Maironio gatvės fligelio pusrūsiu atsirado papildomas rūsys, įrengtas savavališkai pagilinus pamatus. Archeologiniai tyrimai pradėti tik 2015 m., kai pastatas po varžytinių atiteko naujiems šeimininkams. 2015–2017 m. tyrimams vadovavo I. Sadauskas. 2015 m. rūsio patalpose ištirta 10 šurfų. Nustatyta, kad kultūrinis sluoksnis visiškai sunaikintas gilinant rūsį. Vidiniame kieme iškastas dar vienas šurfas, kuriame aptiktas intensyvus XVII–XVIII a. datuojamas kultūrinio sluoksnio horizontas (*ATL 2015 metais*, 2016, p. 558). 2016 m. atlikti detalieji tyrimai minimame sklype ir B. Radvilaitės gatvės važiuojamojoje dalyje. Jų metu ištirta 20,1 m^2 dydžio perkasa ir žvalgytas 136,3 m^2 dydžio plotas. Perkasoje užfiksuotas 0,85–2,5 m storio XVII–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis, atidengti XVIII a. mūrinio užstatymo fragmentai, aptikta XVII–XVIII a. radinių. Žvalgytame plote fiksuotas 1–3,9 m storio ankstesnių žemės judinimo darbų metu permaišytas ir suardytas XIX–XXI a. kultūrinis sluoksnis (*ATL 2016 metais*, 2017, p. 397–398). 2017 m. pastato pusrūsyje žvalgyta 18 m^2 dydžio šiluminės trasos tranšėja, kurioje užfiksuotas 30–50 cm storio supiltinis kultūrinis sluoksnis, datuotas XIX–XX a., su pavieniais XVII–XX a. radiniais. Tais pačiais metais atlikti žvalgymai 236 m^2 dydžio kieme, kur nuardyta asfalto danga bei apie 30 cm pažemintas kiemo paviršiaus lygis. Archeologinis sluoksnis šių darbų metu